

Bronislaw Malinowski'nin Kültür Teorisinde İşlevselci Yaklaşım ve İhtiyaçlar Teorisi

The Functionalist Approach and the Theory of Needs in Bronislaw Malinowski's Theory of Culture

Abdulhan TAŞBAŞI

Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı, Erzurum, Türkiye

Öz

Kültür; değer, inanç, norm gibi birçok faktörün bir araya geldiği bir bütündür. Toplumlar arasındaki farklılıkları işaret eden kültür, zaman içerisinde değişim gösteren geniş bir süreci kapsamaktadır. Kültür teorisi, bu farklılıkların ortaya çıktığı süreci anlama ve yorumlamaya yönelik bir yaklaşımdır. Kültürün yapısı, kültür çekirdeklerinin nasıl oluştuğu, kültürün nasıl yönlendirildiği, insanların ve toplumların kültürel kimliklerinin nasıl sürdürüldüğü kültür teorisinin kapsamı içerisinde yer almaktadır. Kültür teorisi sosyal, psikolojik, ekonomik, politik vb. disiplinleri konu edinerek bireylerin belleklerinin nasıl işlediğini barındırmaktadır. Malinowski de oluşturduğu kültür teorisine kültür kavramını oluşturduğu toplum içerisinde değerlendirerek bir sistem olarak vurgular. Bu çalışma, Malinowski'nin görüşlerinden hareketle oluşturduğu kültür teorisinde işlevselciliğin ve ihtiyaç teorisinin nasıl yorumlandığı incelemektedir.

Anhtar Kelimeler: Malinowski, kültür, işlevselcilik, ihtiyaç teorisi

ABSTRACT

Culture is a whole where many factors such as values, beliefs, and norms come together. Culture, which points to the differences between societies, covers a process that changes over time. Cultural theory is an approach to understanding and interpreting the process in which these differences emerge. The structure of culture, how cultural nuclei are formed, how culture is directed, and how cultural identities of people and societies are maintained are within the scope of cultural theory. Cultural theory includes social, psychological, economic, and political disciplines and how individuals' memories function. Malinowski, with his cultural theory, emphasizes culture as a system by evaluating it within the society in which it is formed. This study examines how functionalism and need theory are interpreted in Malinowski's cultural theory based on his views.

Keywords: Culture, functionalism, Malinowski, the theory of need

Giriş

Edebiyat, sosyoloji ve sosyal antropolojinin önemli konularından biri olan kültür, disiplinler arası çalışmalara konu olmuş; birçok araştırmacı tarafından kültür ve kültürü yaşayıp devamlılığını sağlayan toplum ve birey, birçok araştırmacı tarafından çeşitli yönleriyle ele alınmıştır.

Kültür alanında önemli çalışmalara imza atmış, sosyal antropolojinin kurucusu ve katılımcı gözlem yönteminin bilimsel ölçütlerde ilk uygulayıcısı olan Polonya asıllı İngiliz antropolog Bronislaw Kasper Malinowski, 7 Nisan 1884 yılında bugün Polonya olarak geçen Avusturya-Macaristan bölgesinde doğmuştur. XX. yüzyılın en önemli antropologlarından biri olarak tanınan Malinowski, etnografik alan çalışmalarının öncüsü kabul edilmektedir. Kültürel antropoloji, sosyal bilimlerde işlevselci yaklaşım, Melanezya antropolojisi araştırmaları gibi alan çalışmalarına büyük katkılar sağlamış, kültür kavramı üzerinde yoğunlaşarak kendine ait bir kültür teorisini geliştirmiştir. 16 Mayıs 1942 yılında ölen Malinowski,

Geliş Tarihi/Received: 12.03.2023

Kabul Tarihi/Accepted: 20.10.2023

Yayın Tarihi/Publication Date: 31.10.2023

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:
Abdulhan TAŞBAŞI
E-mail: abduhahtasbasi@hotmail.com

Atıf: Taşbaşı, A. (2023). Bronislaw Malinowski'nin kültür teorisinde işlevselci yaklaşım ve ihtiyaçlar teorisi. *Culture and Civilization*, 5, 16-21.

Cite this article as: Taşbaşı, A. (2023). The functionalist approach and the theory of needs in Bronislaw Malinowski's theory of culture. *Culture and Civilization*, 5, 16-21.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

birçok çalışmaya¹ imza atmıştır. Malinowski'nin ölümünden sonra eserleri, eşinin girişimleri ve Yale Üniversitesinin katkıları ile yayımlanmıştır (Young, 2004, s. 302).

Malinowski'nin geliştirdiği ihtiyaçlar teorisi, kültürel tepki ve cevaplar ile bunların işlevlerinin belirlenmesine yönelik ortaya konulan yöntem ve analiz modelinin antropoloji, edebiyat, sosyoloji, din, müzik, ekonomi vb. alanlarda yapılan araştırmalarda referans noktası oluşturması, kültür teorisindeki işlevsel yaklaşımı ve ihtiyaç teorisinin incelenmesini gerektirmesi çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Çalışmanın kapsamını, Malinowski tarafından kaleme alınan *Bilimsel Bir Kültür Teorisi ve Büyü, Bilim, Din* adlı kitaplarda ortaya konulan kültür teorisi oluşturmaktadır. Bu kapsam çerçevesinde çalışmanın birinci bölümünde kültür kavramı ve kavramın özellikleri, ikinci bölümde Malinowski'nin kültür teorisi, üçüncü bölümde Malinowski'nin eserlerinde vurguladığı işlevselci yaklaşımı ve dördüncü bölümde ihtiyaçlar teorisi incelenmektedir. Çalışmada, belgesel tarama ve doküman analizi yöntemlerinden yararlanılarak Malinowski'nin kültür ve kültür teorisini doğrudan ele aldığı çalışmalar referans alınmıştır.

Kültür Kavramı ve Kültürün Özellikleri

Türkçe Sözlük'te "*tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddî ve manevî değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmeye kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin*" olarak ifade edilen kültür, Latince "Cultura" kökünden türetilmiş Fransızca bir kelimedir (2011, s. 1558).

Kültürle ilgili alan yazında ilk tanımlamanın İngiliz Antropolog Tylor'a ait olduğu ifade edilmektedir. O, kültürü "*kişinin, toplumun bir üyesi olarak kazandığı bilgi, inanç, sanat, hukuk, âdet, gelenek, alışkanlık ve yeteneklerin bütünü*" şeklinde tanımlamaktadır (Haviland ve ark., 2017: 135). Bu ilk anlamlandırmadan günümüze kadar kültürün birçok tanımı yapılmıştır. Türkiye'de kültür kavramını sistematik olarak yorumlayan Ziya Gökalp olmuştur. Gökalp, kültürü "Cemiyetin bütün fertlerini birbirine bağlayan, yani aralarında bir dayanışma vücuda getiren dinî, ahlaki, hukukî, bedii, içtimâî, iktisadî ve fennî müesseselerin hey'eti mecmuasıdır." şeklinde açıklamaktadır (2018: 25). İlerleyen dönemlerde Turhan, "*Kültür, bir milletin sahip olduğu maddî ve manevî kıymetlerden teşekkül eden öyle bir bütündür ki toplum içinde mevcut her nevi bilgiyi, alakaları, itiyatları, kıymet ölçülerini, umumi atitüt, görüş ve zihniyetleriyle her nevi davranış şekilleridir. Bütün bunlar birlikte, o cemiyet mensuplarının ekserisin-de müşterek olan ve onu diğer cemiyetlerden ayırt eden hususi bir hayat tarzı temin eder.*" şeklinde kültürün daha kapsamlı bir tarifini yapmaktadır (2015, s. 40).

Malinowski, soyut kavramlara ilişkin tanımlamalar yapılmasının zorluğuna karşın genel bir ifadeyle kültürü "*bireyin ihtiyaçların giderilmesi ve somut problemlerin çözümünde araç olarak kullanılan kısmen özerk, kısmen bir bütün olarak ele alınan kurumların birleşimi*" olarak kabul etmektedir (2016, s. 45). Bu tanımdan hareketle kültür, yalın veya ilkel; karmaşık ve gelişmiş olsun insanî veya ruhanî öğeler içeren birçok olgu ve bu olguların ortaya çıkardığı soru-sorunların cevabına yönelik örgütlenmiş cevaplar, çözümler sistemidir. Kültürün, örgütlenmiş olması ya da kurumlar birleşimi olarak kabul edilmesi de belirli bir düzen veya yapıdan ibaret olmasından ileri gelmektedir.

Yukarıda belirtilen tanım ve açıklamalardan hareketle kültür; insanların toplumsal yaşamlarının özelliklerini, değerlerini, inançlarını, davranışlarını, sanatlarını ve deneyimlerini ifade eden bir kavramdır. Kültür, insanların bir araya gelerek oluşturdukları toplumsal bir yapıdır ve her toplumun kendine özgü bir kültüre sahip olduğu bilinmektedir. Kültür kavramı, inanç, değer, örf, âdet ve gelenekler gibi maddî/manevî toplumsal öğelerin tamamını kapsamaktadır. İnsan davranışlarının ve sosyal etkileşimlerin şekillenmesinde etkin bir rol oynamaktadır. Kültürü anlamak, insan topluluklarını ve topluluğun işleyiş biçimlerini anlamak için gereklidir. Yine kültür; halk bilimi, antropoloji, sosyoloji, psikoloji ve felsefe dâhil olmak üzere çok çeşitli disiplinlerden akademisyenler tarafından incelenen ve tartışılan karmaşık, çok yönlü bir kavramdır. Kültürel antropoloji olarak da vasıflandırılan kültür çalışmaları, farklı toplumların inançlarını, uygulamalarını, kurumlarını ve bu öğelerin insan davranışları ile deneyimlerini nasıl şekillendirdiğini anlamakla ilgilenmektedir.

Kültür çalışmalarının önemli bir kolu olan halk bilimi; içerisine aldığı güç ilişkileri, söylem, sembol, sözlü ve yazılı edebiyat vb. bütün somut ve somut olmayan kültürel ifadeleri inceleyerek anlamaya çalışan bir disiplindir. Toplumun değer, inanç ve kültürüne odaklanan halk bilimi disiplini ve halk bilimsel bakış açısı, kültürlerin özgünlük ve çeşitliliğe dikkat çekerek geleneksel bilgi, inanç ve ritüeller aracılığıyla toplumsal yapı ve düzeni, topluma ait deneyim ve kimlikleri, kültürel etkileşimi incelemeye olanak sağlamaktadır. Bu sayede de halk kültürüne ilişkin çalışmalar, bilimsel yöntem ve teorilerle birleştirilmektedir.

Bu bağlamda, halk bilimi disiplini içerisinde yer alan somut ve somut olmayan kültürel miras tanımları, halk kültürü ve kültürel antropoloji çalışmalarını yönlendirmektedir. Fiziksel olarak gözle görülebilen ve dokunulabilen kültürel öğelerini ifade ederek bir toplumun kültürel kimlik, tarih ve geleneğini yansıtan somut kültürel miras; tarihî yapı, tarihî nesnelere, el sanatları, müzeler, geleneksel mimarî vb. fiziksel ürün, yapı ve nesne gibi maddî varlık alanını içermektedir. Somut olmayan kültürel miras ise fiziksel bir forma sahip olmayan ancak bir toplumun gelenek, ritüel, değer, dil, müzik, dans, sanat, edebiyat, zanaat vb. manevî varlık alanını ifade ederek insanların

1 Eserleri:

1. Avustralya Yerlileri Arasında Aile: Sosyolojik Bir Çalışma (1913).
2. Batı Pasifik Argonotları: Melanezya Yeni Gine Takımadalarında Yerli Girişim ve Macera Hesabı (1922).
3. Annelik ve Oipidus Kompleksi (1924).
4. İlkel Psikolojide Mit (1926).
5. Vahşi Toplumlarda Suç ve Gelenek (1926).
6. Savage Toplumunda Seks ve Baskı (1927).
7. Kuzey-Batı Melanezya'da İlkel Cinsel Yaşamı (1929).
8. Mercan Bahçeleri ve Büyüleri (1935).
9. Bilimsel Bir Kültür Teorisi (1944).
10. Özgürlük ve Medeniyet (1947).
11. Kültür Değişmelerinin Dinamikleri: Afrika'da Irk İlişkilerine Dair Bir Sorgulama (1946).
12. Büyü, Bilim ve Din (1948).
13. Cinsiyet, Kültür ve Mit (1962).
14. Terimin Sıkı Bir Günlüğü (1967).
15. Erken Yazılar (1993).

kimliklerini, tarihlerini ve topluluk arasındaki bağları şekillendiren önemli unsurları içermektedir. Somut olmayan kültürel miras sadece araştırma, derleme ve arşivleme gibi bilimsel veri toplama açısından değil, kültürel mirasın yaşatılarak korunmasına bağlı kalınarak aktarım, eğitim, katılım gibi konulara öncelik vererek ortak bellek, paylaşılan deneyim, toplumsal kimlik ve tarihsel süreklilik yaklaşımlarıyla toplum mirasını korumayı amaçlamaktadır (Oğuz, 2013, s. 3). Somut olmayan kültürel miras, bir toplumun kültürel kimliğini, çeşitliliğini, değer ve tarihini koruyarak gelecek kuşaklara aktarması için önemlidir. Birçok ülke ve kurum, toplumların sürdürülebilir kültürel yapısının korunması ve yaygınlaştırılmasını desteklemek için somut olmayan kültürel miras programları geliştirmektedir.

Kültür Teorisi ve B. Malinowski

Düzenli bir bütün olarak fonksiyon gösteren öğelerin, sistemli bir şekilde bir araya gelerek oluşturduğu kültür, sınırları belirsiz açık bir kavramdır. Bölümleri arasında tutarlılık olan, bireyin toplumsal-sosyal-psikolojik gereksinimlerine cevap veren, insan davranış ve düşünceleri ile simgeleştirilen kültür; yaşama somut ya da soyut dönütler olarak yansımaktadır. Birey, içinde büyüdüğü toplum ile kültürü yaşayarak öğrenmekte ve toplumun bir üyesi hâline dönüşmektedir. Kültürlenme olarak adlandırılan bu süreçte birey, gereksinimlerini nasıl karşılayacağını etkileşim hâlinde belirlemektedir. Öğrenmeye dayalı bu süreç boyunca her birey, kendine uygun role bürünerek benlik algısına sahip olmaya çalışmaktadır.

Kültür, hareket ve eylemlere karşılık veren canlı bir sistemdir. Kültürel sistemde bir öge, iç ya da dış etkilerle yeni bir durumla karşılaşırsa bu değişikliklere ayak uydurmak için hareket hâline geçmektedir. Kültür, devamlılığını sağlamak için devingen, esnek bir yapıya sahiptir. Kültürler bazen değişikliğe direnç gösterirken bazen de değişikliğe daha hızlı uyum sağlamaktadırlar. Bütün toplumlar için kültürün öğrenilir olması, değişkenliği, aktarılması, sürekliliği, ihtiyaç giderici olması, bütünleştiriciliği temel özellik olarak görülmektedir.

Kültür teorileri, kültürün özelliklerinden hareketle kültürün ne olduğunu, nasıl işlediğini, kültürün toplumda nasıl rol oynadığını anlamak, bireylerin kültürel değer, inanç ve davranışlarını açıklamak için geliştirilen sistemlerdir. Edebiyat, antropoloji, sosyoloji, iletişim ve diğer sosyal bilim alanlarında çalışan araştırmacılar tarafından farklı bakış açılarıyla geliştirilen bu teorilerle insanların kültürel kodlarının nasıl çalıştığını, kültürel öğrenmenin ve kültürel özelliklerin nasıl üretildiği anlamaya çalışılmaktadır. Kültür teorileri, insanların kültürel ve toplumsal davranış, deneyimlerinin toplumsal, ekonomik, siyasî ve çevresel faktörler tarafından nasıl etkilendiğini ve bu etkilerin kültürleri nasıl şekillendirdiğini de konu edinmektedir. Kültür teorisyenleri, deneyimlerden hareketle teorik düşünceler ortaya koyarak toplumsal açıklamalara ulaşmaya çalışmaktadırlar. Başlangıçta bir bilim adamı tarafından bir alan üzerinde derinlemesine yoğunlaşarak ortaya konulan kültür teorileri, zamanla çeşitli dönüşümler geçirerek ortak bir nitelik taşımakta, bütün bilim alanına mal olmaktadır.

Bireylerin toplumsal dünyayı semboller ve anlamlar aracılığıyla inşa ettiğini ve anladığını savunan *sembolik etkiselliklik* (G. H. Mead, H. Blumer); göstergibilimin derin yapı sistemi üzerinden toplumsal yapıyı anlamaya çalışan *yapısalcılık* (C. Levi-Strauss); ekonomik ve çevresel faktörleri dikkate alan *kültürel materyalizm* (M. Harris); kültürleri kendi içlerinde değer, norm ve bağlarıyla ele alan *kültürel relativizm* (F. Boas, R. Benedicht); toplumsal kurumların ve ritüellerin toplum bütünlüğünü desteklediğini vurgulayarak kültürün toplum işlevselliğini ve dengesini sürdürmedeki rolünü vurgulayan *yapısalcı işlevselcilik* (E. Durkheim, T. Parsons); ekonomik, teknolojik ve çevresel faktörler aracılığıyla kültürün zaman içerisinde değişim ve gelişimini inceleyen *kültürel evrim teorisi* (L. White, J. Steward) önemli kültür teorileridir. Benedict'in Zunilerle, Mead'in Samoayla, R. Brown'ın Andamanlarla, Malinowski'nin Trobriand Adalarıyla, E. Pritchard'ın Azandelerle, Steward'ın Shoshonelarla, Haris'in kırsal Brezilyalılarla, Turner'in Ndembularla, Geertz'in Javallılarla, Fernandez'in Fanglarla, Ortner'in Sherpalarla, Bourdieu'nun Cezayirliyle, Sahlins'in tarihi Okyanusya gibi topluluk ve alanlarda çalışmaları bu teorilerin ortaya konulması ve geliştirilmesinde önemli rol oynamıştır (Moore, 2015).

Bu bilgiler ışığında, kültürel antropolojinin modern kurucularından biri kabul edilen Malinowski, insan yaşamının kültürel kökenlerini anlamaya yardımcı olmak için kullanılan etnografik çalışmaların temelini oluşturarak kültür üzerine yaptığı çalışmaları *Bilimsel Bir Kültür Teorisi* adıyla Türkçeye çevrilen eserinde sunarak kültürün birtakım özelliklerine dikkat çekmeye çalışmaktadır.

Malinowski'nin kültür önermelerinden ilkinde göre kültür, ihtiyaçların giderilmesi, özel ve somut problemlerin çözülmesinde yardımcı bir araçtır. Malinowski, kültürün öğrenilme ve ihtiyaçların giderilmesinde "özel ve somut problemlerin çözümü" yargısıyla kültürü bir araç olarak görerek kültür anlayışının çerçevesini genişletmektedir. İkinci önermesine göre kültür, eylem ve zihniyet sistemidir (2016, s. 22). Kültür, hem maddî hem de manevî yönü olan düşüncelerin harekete dökülmüş sistemidir. Üçüncü önermede Malinowski, kültürü, kurumlar hâlinde örgütlenmiş bir biçim olarak tanımlamaktadır. Din, aile, ekonomi, eğitim, siyaset ve boş zaman olmak üzere toplumlarda altı temel kurum bulunmaktadır. Kültür de bu kurumlar dâhilinde örgütlenen bir sistemdir. Topluma ait bu kurumlardan herhangi birinde değişiklik olması durumunda bu değişiklik durumu diğer kurumlara da yansyabilmektedir. Değişmenin birbirini etkileme oranı her kurumda aynı değildir. Toplumun her döneminde ana kurum hangisiyse diğer kurumları da en çok etkileyen o olur. İçerisinde yaşanan çağda ve günümüz toplumlarında ekonomi ve siyaset diğer kurumlara göre daha etkilidir (2016, s. 23). Kurumlar üzerinden örgütlenmiş bir sistem olarak işlev görülen kültür, kurumları arasında etkileşim ve değişim gösteren bir yapıya sahiptir. Kurumlar içerisinde yaşanacak değişimler diğer kurumları etkilemekle birlikte toplum tarafından bu değişimler hızlıca fark edilmektedir. Günümüz toplumlarında ekonomi ve siyaset, diğer kurumlara göre daha etkili ve hızlı değişen alanlardır. Bu kurumlardaki değişimler toplum tarafından hızlıca fark edilir ve bu değişimler diğer kurumlar ve toplum üzerinde önemli etkiler yaratabilmektedir.

B. Malinowski ve İşlevselci Yaklaşımı

Antropoloji ve sosyoloji başta olmak üzere sosyal bilimlerde kullanılan önemli teorik yaklaşımlardan biri olan işlevselcilik, toplumun canlı bir varlık olarak yaşamını nasıl sürdürdüğüne ilişkin kapsamlı yanıtlar veren bir ekoldür. Kültürlerin bir denge durumunda olduğunu savunan işlevselciler, kültürün bir kısmındaki değişikliklerin diğer değişimlere yol açacağına ve bu değişimlerle kültürün dengeleneceğine inanmaktadırlar. Pozitivist felsefi geleneğe dayanan bu teori Comte, Pareto, Durkheim, A. R. Brown, Spencer, M. Harris gibi sosyolog ve antropologlar tarafından geliştirilmiş, savunulmuştur. Bu kuramın önemli teorisyenlerinden biri de B. Malinowski'dir (Erkilet, 2007). İşlevselci yaklaşıma göre toplumsal birlik, iş birliği, denge ve uyum, sistemin tümü ile parçaları arasındaki işlevsel ilişkilerle şekillenmektedir.

(Yolcu, 2017, s. 27). İşlevselcilik, antropolojinin teorik bir yaklaşımı olarak kültürel aktarımın anlaşılmasında önemli bir rol oynayarak bir toplumun veya kültürün belirli bir ögesinin (bir uygulama, kurum, ritüel, vb.) o toplumun bütününde ve toplumun işleyişindeki işlevini ve katkısını vurgulamaktadır. Bu yaklaşım, kültürün evrensel işlevlerini ve toplumsal düzenin sürdürülmesine nasıl yardımcı olduğunu anlama çabasına odaklanmaktadır. Diğer taraftan işlevselcilik, toplumsal çatışma, farklılıklar, değişim ve kültürel çeşitlilik gibi faktörleri ihmal ederek kültürel aktarımı sınırlandırıp basitleştirdiği şeklinde eleştirilere de maruz kalmaktadır.

İşlevlerin belirlenerek ortaya konulması ile gerçekleştirilen işlevselci yaklaşım, kültürel unsurların hangi yönde ihtiyaçları karşıladığı, kültürel aktarım bağlamında hangi yönde kilit roller üstlendiğinin belirlenmesi açısından önemlidir (Akın, 2020, s. 337). İşlevselcilik bağlamında kültürel aktarım, toplumsal denge, uyum, birlik ve dayanışma; toplumsal norm ve değerleri benimseme, benimsetme, yeni nesillere iletme; bireyi topluma bütünleştirme gibi görevler üstlenmektedir.

Kültürel unsurların ihtiyaçları karşılama rolü, her kültürün kendine özgü olduğu ve kültürel çeşitlilik gösterdiği gerçeğini yansıtmaktadır. Bir toplumun kültürel unsurları, tarih, coğrafya, çevresel koşullar ve toplumsal yapı gibi bir dizi faktörden etkilenmektedir. Kültürel unsurların ihtiyaçları karşılması, bir toplum veya kültür üyelerinin fizyolojik (beslenme, barınma giyim, tıp vb.), psikolojik (duygusal ifade, anlam arayışı, müzik, din vb.) ve sosyal ihtiyaçlarını (kendini ifade etme, kimlik oluşturma, kutlama, sosyal etkileşim, güvenlik, adalet vb.) karşılamak amacıyla geliştirdiği kültürel uygulamaları ifade etmesi, halk bilimi ve antropoloji başta olmak üzere sosyal bilimlerde incelenen önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Kültürel unsurlar, insanların hayatta kalmaları ve toplumları içerisinde işlev görmeleri için geliştirdikleri çeşitli ritüel, gelenek, değer, norm ve pratiklerdir.

Malinowski'nin işlevselci teorisine göre kültür, toplumda belirli işlevlere hizmet eden bir uygulamalar ve kurumlar sistemi olarak görülmektedir. Bu işlevler, beslenme ve barınma gibi temel insan ihtiyaçlarını karşılamanın yanı sıra bireyler için sosyalleşme ve kimlik duygusu sağlamayı da içermektedir. Bu bakış açısıyla kültürel uygulamalar ve kurumların toplum üzerindeki işlevlerini anlamak için kültürün içerisinde olmayı gerektiren katılımcı gözlem kavramını ön plana çıkaran Malinowski, kültürü bir bütün içerisinde ele almaya çalışmaktadır. Ayrıca, antropologlar da çalıştıkları kültürleri anlamak için kendilerini kültürlere kaptırmaları gerektiğini savunarak alan araştırması ve katılımcı gözlemin önemini vurgulamaktadır. Malinowski, tekrarlanan örgütlü davranışların kalıplaşarak toplumsal sürekliliğe katkı sağlayan bir yapıya dönüşmesini "kurum" olarak tanımlamaktadır. Tanım Durkheim (2004), Comte (Lévi-Strauss, 2012), Brown (Lévi-Strauss, 2012) gibi sosyal bilimcilerde de görülmektedir. Toplum içerisinde tekrar eden örgütlü davranış kalıplarından oluşan bu kurumlar, bireylerin rollerine uygun biçimde kendi içlerinde ilişkiler ağı meydana getirmekte ve bu ağ, toplumsal sistem içinde önemli işlevler görmektedir. Bu işlevlerle toplumun var olması, kurumun var olmasına bağlanmıştır. Böylelikle işlevsel teori, kurumları inceleyen, aralarındaki bağı ortaya koyan bir üst yapı çalışmasına dönüşmektedir.

Malinowski'nin işlevselciliği ve ihtiyaçlar teorisinde vurguladığı işlev, geniş bir perspektifte, ihtiyaç içerisinde olan insanların iş birliği yapması, zanaat ürünleri kullanmaları ve malları tükettikleri bir etkinlikle karşılanması anlamında kullanılmaktadır (Çobanoğlu, 2015, s. 271). Malinowski'ye göre işlevselcilik, tıpkı insan vücudundaki her organın, bir bütün olarak bedeninin çalışmasını sağladığı gibi toplumun organik bir bütün olarak görüldüğü, bütünü her parçasının birbirinin devamını sağladığı organik analogidir (Marshall, 2020, s. 363). Bu sisteme göre kültürler, toplumun istikrarını ve sürekliliğini sürdürmek için birlikte çalışan birbirine bağlı parçalardan oluşan büyük bir sistemdir. Kültür çalışmalarına işlevselci bir yaklaşım getiren Malinowski, kültürel uygulamalar ve kurumların toplumda belirli işlevlere hizmet ettiğini ve bu işlevleri anlamının, kültürü bir bütün olarak anlamak için önemli olduğunu savunmaktadır.

Malinowski, işlevselciliğin temel önerilerini insanların ihtiyaçlarını giderirken karşılaştıkları problemlerle baş etmek için kullandıkları yapı; hedefe yönelik bir amaç; biyolojik, aletsel ve birleştirici fonksiyona sahip çeşitli unsurların birbirine bağlı olduğu bütün; ekonomik, siyasal, sosyal, hukuksal ve eğitimsel faaliyetler etrafında örgütlenen grupların yaşamsal görevlere sahip nesne ve davranışları; bu davranışları ortaya koyan inanç, ahlak, yaratıcı düşünce, toplumsal denetim, bilgi sistemleri vd. analizi şeklinde sıralamaktadır (2016, s. 141). Malinowski, işlevselciliğini bireyin temel ihtiyaçları üzerinden başlayarak toplumu örgütlü bir kurum hâline getiren sistem üzerinde oluşturmaktadır. Ona göre toplum, bireylerden oluşurken kurumlar ortaya çıkar. Yani kurumlar, bireyin ve toplumun ihtiyaç yapılarından meydana gelmektedir. Kurumları inşa eden yapıların oluşumu ve sürdürülmesinde yapı, işlev ve ihtiyaçlar bir bütün hâlinde ele alınmalıdır. İşlev, kültürel yapının mevcut durumunu, değişimini, değişiminin nasıl meydana geldiğini ortaya koyan sistemdir. Bu nedenle işlevselcilik toplum ve bireyin analizinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu sayede "toplumsal sistem" anlaşılabilir kılınır ve araştırmacı çeşitli yöntemlerle çözümlenmelere kavuşabilir.

B. Malinowski ve İhtiyaçlar Teorisi

İhtiyaçlar teorisi, Malinowski'nin oluşturduğu kültür teorisinin önemli alt başlıklarından biridir. Maslow'un kendini gerçekleştirme kuramının temel kavramı olan ihtiyaçlar teorisi, insan arzularının doğuştan geldiğini ve yukarıya doğru tırmanan bir hiyerarşiyle var olduğu öne sürerek insan doğasına işaret etmektedir (Marshall, 2020, s. 325). Malinowski de ortaya koyduğu teorisinde *kültürü ortaya çıkaran ihtiyaçların neler olduğu, kültürel ihtiyaçların nasıl ortaya çıktığı, bu ihtiyaçların hangisinin temel hangilerinin ikincil olduğuna* ilişkin soruların cevapları hakkında değerlendirmelere oluşturduğu ihtiyaç teorisi ile ulaşmaya çalışmaktadır. Malinowski, kültürel olarak kalıcılaşmak ve grubun kültür mirasına girmesi için her faaliyet tipinin belirgin bir şekilde örgütlenmesi gerektiğini savunmaktadır.

Malinowski, kültürün temelinin, nasıl ortaya çıktığını belirleyebilmek için oluşturduğu ihtiyaçlar teorisinde iki temel aksiyom ortaya koymaktadır. Kültürlerin başarıya ulaşması için iki temel fonksiyona sahip olması gerektiğini savunan Malinowski, bunları biyolojik ve aletsel/birleştirici fonksiyon olarak ayırmaktadır. Bu iki fonksiyon içinde de en önemlisinin biyolojik fonksiyon olduğu belirterek insanın biyolojik gereksinimlerinin kültürel sistemde karşılandığında yeni kültürel gereksinimler ortaya çıktığını belirtmektedir. Birinci aksiyoma göre öncelikli olarak, her kültür, biyolojik ihtiyaçlar sistemini doyuma ulaştırmak zorundadır. Bu ihtiyaçlar, metabolizmanın, üremenin, fizyolojik sıcaklık koşullarının, nemden ve rüzgârdan korunmanın, kötü iklim ve hava koşullarına karşı önlem alınması, tehlikeli insanlara ve hayvanlara karşı tedbirli olmanın, harekete yönelik kas ve sinir sistemlerini çalıştırmanın ve gelişimi düzenlemenin dayattığı ihtiyaçlardır.

İkinci aksiyom ise sembollerin ve el yapımı nesnelerin kullanımını kapsayan her kültürel edinimin, insan anatomisinin araçsal olarak güçlendirilmesi ve doğrudan ya da dolaylı olarak bedensel ihtiyacın karşılanmasıyla ilgilidir. İnsanın evrimsel gelişim tarihi dikkate alınırsa insanın kendini tanıma bilinci gerçeği bir ip, taş, ateş ya da koruyucu bir örtüyle tamamlanmaya başladığı andan itibaren el emeğine bağlı alet ve araçların kullanımı yalnızca bedensel bir ihtiyacı karşılamakla kalmamış türetilen yeni ihtiyaçlar da doğurmuştur. Bir kültürel etkinlik başlar başlamaz yeni ihtiyaç türleri ortaya çıkmaya başlamıştır ki bu yeni ihtiyaçlar biyolojik ihtiyaçlara dayanmakta ve biyolojik ihtiyaçlarla sıkı sıkıya bağlı kalmaktadır (Malinowski, 2016, ss. 160–163).

Malinowski'ye göre bütün kültürlerde bireyin ve toplumun organik ya da temel ihtiyaçlarının karşılanması asgari bir şarttır. Bu şart, her kültür içerisinde temel ihtiyaçlara göre belirli tepkiler oluşturmaktadır. Bu tepkiler kavram olarak ortak olsa da şekil olarak hemen her kültürde farklı özellikler göstermektedir. Temel ihtiyaçlar ve kültürlerin bu ihtiyaçlara verdiği tepkileri bir liste şeklinde sunan Malinowski, ihtiyaçlara verilen kültürel tepkileri, karşı karşıya olunan kültürel ögenin basit ya da tek anlamlı bir unsur olarak görmemektedir. Bu ögeler birbirine sıkı sıkıya bağlı, iç içe geçmiş ve her biri bütün başlıkların altında gizlenmiş olan kurumlardan oluşan zincirleme bir dizi hâlinindedir. İhtiyaçlara verilen kültürel tepkiler kurumlar aracılığıyla ortaya konur ve ihtiyaçlar ile gerçekleşen tepki arasındaki ilişki tek yönlü bir ilişki değildir. Bu ilişki belirli bir ekonomik çıkar ve örgütlenme, eğitsel etki, törel veya hukuksal sınırlamalar ve otoritenin iç içe var olan yapısıdır (2016, ss. 119–120).

Beslenme, çoğalma ve hijyen ihtiyaçlarının ortaya çıkardığı sorunlar yeni, ikincil veya yapay bir çevrenin kurulmasıyla çözümler. Bu çevre yeniden üretilmek, korunmak ve işletilmek zorundadır. Diğer önemli bir nokta topluluğun oluşturduğu kuralların ve geleneklerin bir sonraki kuşağa aktarımıdır. Toplumdaki bireylerin yetiştirilmesine ilişkin yöntem ve mekanizmalar her kültürde bulunmak zorundadır. Toplulukta kurumların, törelerin, ahlakın ve yasanın bulunması ve yaptırımların olması gerekir. Bunun için de ekonomik örgütler kaçınılmazdır. Genel olarak bakıldığında kültürün temel olgusunun insan varlığının kalıcı gruplar hâlinde örgütlenmesi olduğu gözükmektedir (Malinowski, 2016: 66–70). Bu bağlamda ihtiyaçların yenilenmesi ve şekillenmesi, kültürün de yenilenmesi ve değişmesi anlamına gelmektedir. Kültür için sürekliliğin şart olduğunu belirten Malinowski'ye göre bir toplumda ihtiyaçlar ve kültürel cevaplar aşağıdaki gibidir:

Bu ihtiyaçlar analizi diyagramı, temelde, insan organizasyonun kaynaklarını ve çabalarını etkili bir şekilde yönlendirmelerine kılavuzluk etmektedir. İhtiyacı belirlemek, ihtiyaç karşısında doğru çözümü geliştirmek, kaynakları doğru ve verimli bir şekilde kullanmak için önemlidir. Toplumların kültürel davranışlarını anlamada araç olarak kullanılan bu hiyerarşik analiz ve metodolojik yaklaşım, bireyi ve toplum davranışlarını anlamlandırmaya çalışmaktadır.

Her faaliyet tipinin kültürel olarak kalıplaştırılması ve bu faaliyet tiplerinin topluma ait kültür mirası kapsamına girmesi için belirli tarz ve biçimde örgütlenmesi gerektiğini belirten Malinowski, topluma ait âdet, düşünce ve unsurların kuramsal bir çerçeveye oturtularak anlaşılabilirliğini savunmaktadır. İhtiyaç kavramı analizi, kültürden elde edilen çözümle kurulacak doğrudan ilişkiyle mümkün kılınmaktadır. Yeme, içme ve oksijene duyulan ihtiyaç asla birbirinden ayrı tutulmaz. Tek bir organizma ya da grubun yiyecek, içecek ve oksijen için kendini kaybetmesine sebep olacak itici bir güç yoktur. İnsanlar, kendi bedensel rahatlıklarına, hareketlerine ve güvenliklerine yönelik ihtiyaçları karşılamak ister ve amaçları doğrultusunda sakin bir şekilde hareket ederler. Organizma, her ihtiyaca karşı belirli davranışlar geliştirmektedir. Kültürel tepkilerin örgütlenmesinde sergilenen rutin davranışlar, doyumun örgütlü rutine dönüşmesiyle ortaya çıkmaktadır (Malinowski, 2016, s. 91). Tüm bu bilgiler ışığında, toplumların ve kültürlerin incelenmesinde temel prensip olarak insan ihtiyacını vurgulayan Malinowski, fizyolojik, psikolojik ve sosyal ihtiyaçları kategorize ederek toplum dinamiklerini açıklamaya çalışmaktadır. Kültürel antropolojinin ve etnografinin temel kavramlarından biri olan ihtiyaç teorisi, toplum içerisindeki sosyal dengeli ve toplumların temel motivasyonunu ifade eden güçlü bir araç, bir toplumun belirli davranış ve ritüelleri neden sergilediğini anlamlandıran yapıdır.

Değerlendirme ve Sonuç

Kültür çalışmaları, karmaşık, düzenli ve disiplinler arası bir uğraştır. Bu uğraşı, farklı toplumların inanç, uygulama, kurumlarını inceleme imkânı sunarak toplumların kültürünün ayrıntılı bir şekilde anlaşılmasını sağlar. Düzenli inşa süreci olan kültür, insanların biyolojik gereksinimlerine dönüt vermeye başladığı andan itibaren yeni kültürel ihtiyaçlar üretmeye başlar. Kültür, bireyin yaşamı ve toplumun devamı için gerekli olan maddî-manevî süreçlerdeki bütün yaratımı kapsayarak; bireyin biyolojik, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarına çözüm üretmeye çalışır. Kültür, bireyi ve toplumu yaşam boyunca gerek duyulan yeme, içme, üreme, eğitim, sağlık, spor, din, sanat, estetik, ahlak gibi birleştirici gereksinim ve etkinliklere yönlendirip çağın değişen şartlarına ayak uydurulmasını sağlayarak toplum içerisindeki çatışma ve ikiliğin ortadan kalkmasına yardımcı olmaktadır.

Malinowski, kültür teorisini kurum kavramı çerçevesinde bir genelleme altında ele alarak bu konu üzerinde önemli eleştirilerde bulunmaktadır. Malinowski'ye göre kurum, kendine özgü bir yapıya sahip olmakla birlikte yapı ve işlevle iç içe geçmiş işlevselcilik çerçevesiyle ortaya konulan üst yapıdır. Toplumsal alan, kültürel öğelerle donatılmış büyük bir yapıdır. Toplumu oluşturan ve bir toplum içerisinde yaşayan bireylerin sahip olduğu istek, çıkar ve zorunluluklara karşı sosyal kurumların nihai hedefi bireyin ihtiyaçlarını karşılamak olmalıdır.

Malinowski'nin ortaya koyduğu ihtiyaçlar teorisi kuramı, teoriyi biyolojik ve fizyolojik kökenle ele almakla birlikte kültürel determinizmi, işlevsel bakış açısı ve işlevsel analiz yöntemiyle sunmaktadır. Malinowski, teorisiyle ekonomi, hukuk, eğitim, bilim, büyü, din gibi çeşitli kültürel tepki türlerinde kültürle işlevsel bir bağ kurar. Bu yönü ile işlevselcilik ve işlevsel teori, saha araştırmaları ile edinilen bilginin karşılaştırmalı analizine olanak sağlayan yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Böylece gözlemlenen olgular ve gözlemlerden elde edilen sonuçlar, hem ilişkilendirilebilir hem de ayrı ayrı değerlendirilebilir özelliktedir. Yöntemsel bireyci olan Malinowski, işlevselciliğini, bireyin organik yapısı, bireye ait temel psikolojik unsurlar ve bireyin çevreyle olan bağı üzerine odaklanmaktadır. Bu bir yönüyle de psikolojik işlevselcilik olarak da kabul edilebilir.

Malinowski'nin işlevselci yaklaşımı, kültür araştırmalarına önemli bir katkı sağlamaktadır. O, kültürü toplumun ihtiyaçlarına hizmet eden işlevsel bir sistem olarak görerek kapsamlı bir bakış açısını önermektedir. Aynı zamanda kültürel göreceliğin ve kültürün doğasında var olan evrimselliği vurgular. Kültürleri kendi bağlamları içinde anlamak ve değerlendirmek için teşvik eder. Bu yönüyle de antropoloji, sosyoloji, edebiyat gibi toplumu incelemeye yönelik yöntemleri kullanan bilimleri şekillendirmektedir.

Kültür araştırmalarına ilişkin çalışmaların metinlerle sınırlandırılmasına karşı çıkan Malinowski, uzun süreli saha çalışmasının önemine vurgu yaparak alan araştırması ve doğrudan katılım yöntemi üzerinde durmaktadır. Kültürler arası karşılaştırmalara ve genellemelere karşı çıkıp ilkel diye nitelendirilen toplumların dahi kendi içerisinde yeterli ve düzenli sisteme sahip olduğunu savunarak bu faktörlerin göz ardı edildiği durumlara yüzeysellik eleştirisi getirmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Declaration of Interests: The author has no conflicts of interest to declare.

Funding: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

- Akın, E. (2020). Kültürel İhtiyaçlar ve Tepkiler Bağlamında Malinowski'nin İşlev Teorisine göre Siirt Menkıbelerinin İncelenmesi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 334–355.
- Çobanoğlu, Ö. (2015). *Halkbilimi kuramları ve araştırma Yöntemleri Tarihine giriş*. Akçağ Yayınları.
- Emile, D. (2004). *Sosyolojik Yöntemin kuralları (çeviren: Cenk Saraçoğlu)*. Klasik Yayınlar.
- Erkilet, A. (2007). *Toplumsal yapı ve Değişme kuramları*. Hece Yayınları.
- Gökalp, Z. (2018). *Türkçülüğün Esasları*. Karton Kitaplar.
- Levi-Strauss, C. (2012). *Yapısal antropoloji* (A. Kahiloğulları, Çev.). İmge Kitabevi.
- Malinowski, B. (2000). *Büyü, bilim ve din* (H. Portakal, Çev.). Kabalıcı Yayınları.
- Malinowski, B. (2016). *Bilimsel bir kültür teorisi* (D. Uludağ, Çev.). Doğu-Batı Yayınları.
- Marshall, G. (2020). *Sosyoloji sözlüğü* (O. Akınhay & D. Kömürçü, Çev.). Bilim ve Sanat.
- Moore, D. J. (2015). *Kültür teorileri: Antropolojideki Başlıca teori ve Teorisyenler*. Atif Yayınları.
- Oğuz, Ö. (2013). *Somut olmayan kültürel miras nedir?* Geleneksel Yayıncılık.
- Turhan, M. (2015). *Kültür Değişmeleri/Sosyal psikoloji bakımından bir tetkik*. Altınordu Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (2011). *Türkçe sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- William, A. H. Vd (2008). *Kültürel antropoloji* (İ. Deniz & E. Sarioğlu, Çev.). Kaknüs Yayınları.
- Yolcu, M. A., & Aça, M. (2017). Yapısal İşlevselcilik açısından Folklor'da Değişme ve İşlevsel Zorunluluklar modeli. *Folklor/Edebiyat*, 23(97), 13–28.
- Young, M. (2004). *Malinowski: Odyssey of an anthropologist 1884–1920*. Yale University Press.